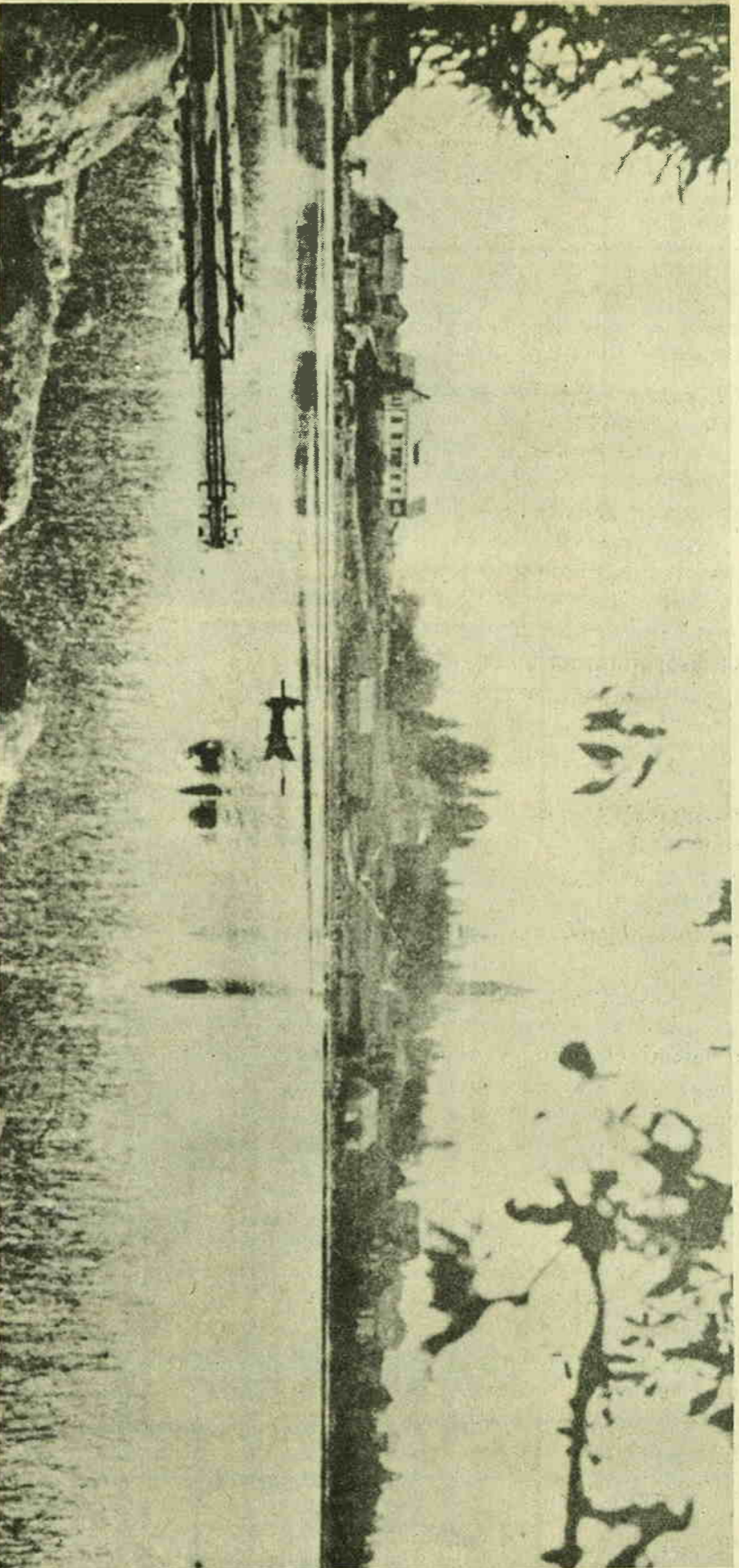
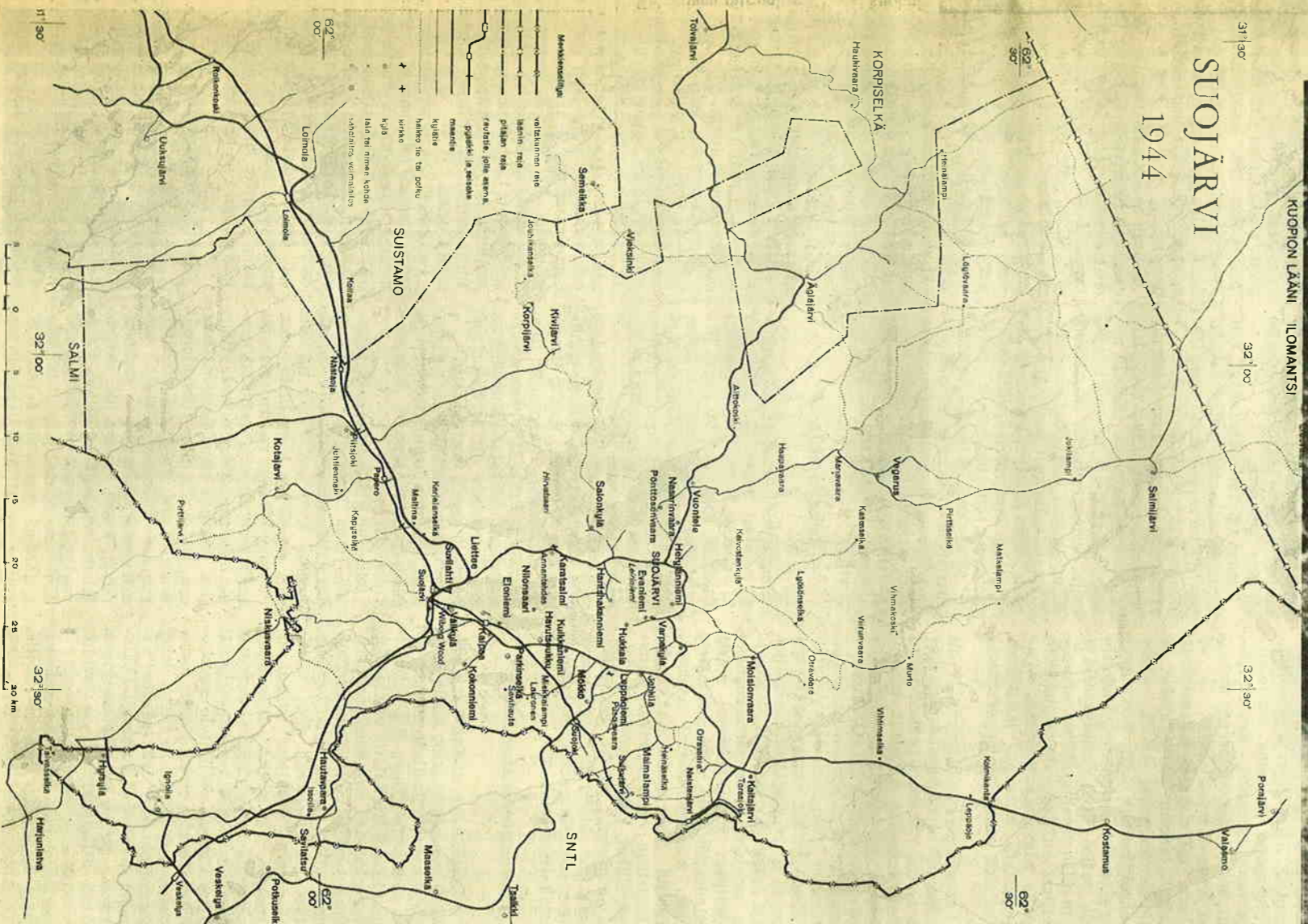

Pitäjä pitäjältä

SUOJÄRVI

Suojärven Varpakylän maisemaa.

SUOJÄRVI
1944

Suojärven pitäjä oli Viipurin läänin ja samalla koko luovutetun alueen suurin pitäjä, jonka maapinta-ala oli lähes 3.500 km². Pohjoisessa Suojärvi rajoittuu Ilimantsin suoseutuun ja etelässä Salmin korpiseutuun. Länsirajana on Suojärven kuntaan aikaisemmin kuulunut Korpiselkä ja Suistamo sekä idässä valtakunnan raja. 1700-luvun alussa on Suojärveen kuulunut kaksi kylää Tuupovaarasta (Ollöjä ja Luutalahji) sekä Ilimantsin Luusvaara. Aluemeneyksistään huolimatta oli Suojärven pituus pohjois-eteläsuunnassa kokonaista 100 km ja leveys runsaat 60 km. Tuolta valtavaltal alueelta löytyi suuria korpien ja rämeiden muodostamia saloja, kauniita vaaroja ja mäkiä sekä runsaasti puroja ja jokia, järviä ja lampia. Suojärven länsi- ja osaksi pohjoisosa kuuluivat lahojen erämaaseutujen alueeseen. Siitä vastoin Varpakylän—Hyrskylän alue oli viljavampaa ja kasvilisusudeltaan rehevämpää. Ero johtui maaperän moreenin laadusta.

Suojärven pitäjässä toimi v. 1939 kolme seurakuntaa, Annantehtaan ja Suojärven ortodoksiset seurakunnat, joiden yhteinen jäsenmäärä lähentelee kymmentuhatta ja Suojärven evluteriläinen seurakunta, jonka jäsenmäärä oli v. 1939 5.761. Lisäksi Suojärvellä sen voimakkaasti teollistuesssa rautatien tulo jälkeen 1920- ja 1930-luvulla oli eri arvioiden mukaan ainakin 5.000—6.000, toisten arvioiden mukaan 8.000—9.000 muualta Suojärvelle hanketöihin saapunutta, jotka eivät olleet kirjoissa Suojärvellä. Näin todellinen asukasluku ennen telvisotaa kohosi noin 21.000—24.000 henkeen.

Suojärven liikenne suuntautui vesiväyliä seuraten aina itsenäisyyteemme saakka Ääniselle. Suomen itsenäistyminen ja rautatien tulo Suojärvelle merkitsi kaskenkaato- ja eränkäyntikulttuuriin räjähdysmäistä muutosta. Kun Suojärvellä 1910 oli maatalousväestön osuus 99,6 % asujaimistosta, sen osuus v. 1939 oli enää vain 36,5 %. Vastavaastasi teollisuusväestöä oli 1920 vain 3 % mutta 1939 kokonaista 47,3 %. Suojärvi muuttui vajaaassa 20:ssä vuodessa puhtaasti maatalouspitäjäksi eräiksi teollistuneimaksi pitäjäksi Viipurin läänin alueella.

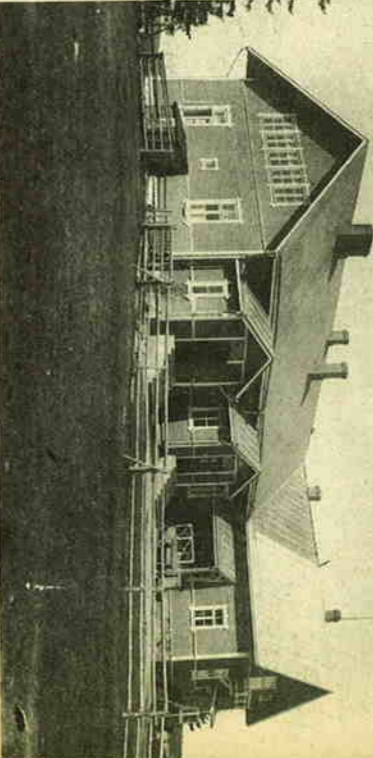
Teollistuminen merkitsi myös tienstön parantumista ja autojen tuloa Suojärvelle. Eräiden tietojen mukaan Suojärvellä oli v. 1939 ennen rekisteröityjä autoja Viipurin läänissä. Tärkeimmistä maanteistä on mainittava ennen muita Korpi-selkään ja Suistamoon johtavat tiet, jotka tekivät renkaan

Jatkoa 2. siv.

PEKKA LEUKKONEN: SUOJÄRVEN KUNNALLISTOIMINTAA itsenäisyyden alkujaisista sotavuosiin

Itsenäisyyden alussa voimaan tulleen kunnallislain nojalla tuli kunnan päättäväksi elimeksi kunnanvaltuusto, entisen kuntakokouksen asemesta, kun taas toimeenpano kuului kunnallislautakunnalle (nyk. kunnanhallitus). Valtuuston ja kunnallislautakuntien päätöksistä ja toimenpiteistä oli seurauksena kunnan kehitys.

Suojärven kunnan itsenäisyys alkoi korvesta, puitten varjosta, suurten soitten takana asuvista valkuasukkaista, jotka saivat niukan leivän metsästä kaatamalla sitä kaskeksi, polttamalla ja äkkyntämällä kyksen pellon. Sävrin saatiin samoin metsästä, kuten riisiä ja marjat sekä järvistä kalat. Vähäinen kaja haki ravintonsa vapaasta luonnosta antaen kasvattajalleen maidon ja lihan. Asunnot kovaa talvea varten hakattiin hongasta.

Varpakylän kansakoulu.

Suojärveläisten lahjoitusmaatalon-pojkien varsinainen itsenäisyys alkoi vuonna 1922, kun Suomen valtio luovutti pehättökijät täysin omistussuhteistaan ja kokonaan maksettulle ja vuokerynnemällä aikaisemmin muodotetuille tiloille. Lamponidit, jotka näitä tilojen viljelejiä kutsuttiin, olivat viljelleet näitä tiloja vuokerynnemällä maan omistusokautta.

Nyt tilojen tultua itsenäisiksi, nätkivät muun Suomen yrittäjät teollisuusmiehekkä metsän putteen seassa ja syntyi valtava teollisuus. Metsä alkoi vartiua rahaksi, tavaraksi. Kauppa alkoi. Näin oli Suomen

Suojärven ympäri. Muista teistä mainittakoon Kaitojärvelle ja sifit edelleen rojalle suuntautuva tie sekä Suojärven aseman seudulla Hautavaaran kautta Hyrsylään suuntautuva tie.

Suomen itsenäisyyden aikana tehtiin Suojärvellä voimalista työtä teiden parantamiseksi. Kun vielä v. 1923 ei joka kylään ollut edes kunnan hevostietä, oli vain kinttupolkuja, alkoi v. 1939 olla tie kaikkiin kyliin. Suojärven alueella oli kyliä kolmenkymmentä. Useat kylät olivat pieniä, vain muutamien talon muodostamia. Toiset taas suuria, joissa saattoi olla kaksikin keskustaa. Suojärvi oli jaettu v. 1939 23:een koulupiiriin ja toiminnassa oli mainittuna vuonna 23 ylä- ja 25 alakansakoulua. Suojärven yhteiskoulu aloitti toimintansa 1938, aluksi Lietteen Välikylän kansakoulussa, mutta pian kohosi Suvilahteen aianmukainen oma koulurakennus.

Edellä jo viittasin Suojärven voimakkaaseen teollistumiseen. Rautatien tulon jälkeen alkoi teollisuuslaitoksia, lähinnä sahajoja, syntyä kuin liukuhihnalla. Niinpä v. 1939 oli toiminnassa 9 suurempaa vienitshacaa. Lisäksi kotitarvesehoja useita. (Tämän lehden palstoilla on tarkempi kuvaus Suojärven sahateollisuudesta.)

Suojärven vanhin teollisuuslaitos on ollut kuitenkin Annantehdas, josta maininta tässä yhteydessä lienee paikallaan. Annantehdas, joka aloitti toimintansa jo v. 1814, poltti maasunoitaan lähes sata vuotta tuottaen Suojärven järvisiä nostetusta malmista rautaa: takki- ja kanikirautaa esim. v. 1855 kokonaisia 3.000 tonnia, mikä iäkin Annantehdään vuosiuotanteennätykseksi.

Teollisuuslaitoksista ei sovi unohtaa myös Wilborg Woodin rakennuttamaa voimalaitosta Hyrsylän Jugakoskeen, josta vedettiin 35 km pitkä voimajohto tehtaan Suvilahdessa oleville laifoksille, laatikkotehtaalalle ja puuhiomo- ja karlonkitechtaalle. Suojärvellä toimi myös leipomolia ja useita myliä.

Sopii vain kysyä kouluneuvos Lauri Pelkosen tavoin: »Missä määrin Suojärven hitaasti kasvannut honka olisi kointunut pysyvään aineelliseen ja henkiseen vaurastumisen vipusimeksi, se jäi näkemättä, koska salojen ja sahojen Suojärvi oli niin pian jätettävä.» — P. H.

kenut ohi edelle toisten kuntien silloin oli »Sampo» meidän päivälaisemme.

Suomen itsenäistyttyä

laajeni kunnallistoiminta monien uusien lakien ja asetusten toimeenpanoista. Näitä olivat torpparilaki, köyhäinlaki ja muut huoltolaki, oppivelvollisuuslaki, kansakoululaki, telalaiset verotuksen uudistus ja monet muut lait.

Lain määräykset ja asetukset otettiin tarkoin harjoitavaksi ja toimeenpantavaksi silloin kun mahdollisuudesta riitti. Verotus tai paremminkin veronperintä oli silloin paljon jäljellä kehityksestä ja näin ollen useat erilaiset verovelvolliset kulkivat ulosottomiehen edellä saavuttamatommassa. Veronperintä tapahtui jälkkäteen edellisen vuoden tulojen perusteella.

Kunnallinen rakentaminen oli vilkaista. Entisiä kansakouluja laajennettiin ja uusia rakennettiin, vuokratuonetta korjattiin tarkoitustaan vastaavaksi kouluhuoneistoksi. Samoin oli kunnallisten toimintilojen laita. Kunnallistoimisto oli toiminnut vuokratuonessa vuoteen 1928. Mainittu vuoden lopulla otettiin ja kunnostettiin maanviljelijä Jaakko Savinapoka Mäntyselä maalastralo kunnallistoimistoksi käsitteen kokoushuoneen, kaksi toimitushuonetta ja kunnankirjuriin (nyk. kunnansihteerin) asunon. Tehtiin uusi sauna. Karjansuojat muutettiin varastoitloiksi jahevostaliksi, jossa kunnan eri luotamukset pitiävät hevostaan, joita he käyttivät saapessaan usein pikkiätkin matkoilla kokouksiin talvisalkoina.

Kunnantoinimiston siirto

Sykyyllä 1931 otettiin käsiteltäväksi kunnantoinimiston siirto Lepänleemeen tai Suvilahteen. Lopuksi päädyttiin siihen, että kunnallistoimisto pysyteltäisiin edelleenkin Varpakylässä, vain kunnanvaltuuston kokoukset pidettäisiin Suvilahdessa. Näin jatkui aha vuoteen 1939 marraskuuhun asti, jolloin olosuhteet muuttivat tilanteen. Tosin v. 1937 tehtiin valtuustossa päätös kunnantoinimiston siirrosta Suvilahteen ja sitä varten valmistui ajamukainen toimintalo kokoushuoneineen ja virkatiloiden asuntoneen. Jo täällin oli siihen tehty kunnanjohtajan virka-asunto samoin palosaana, autohallit 3 pautoa varten kulyvaustorneineen. Yksi palokoulin oli jo hankittu vuotta aikaisemmin, samoin 3 korkeatehoista moottorivastua, jotta kuljetettiin kuorma-autoilla. Toimintalo valmistui syyskuussa 1939, mutta yltään kokousta ei en-

nähty sinä päivää, kun sodan pivi alkoi salamoida 30.11.39.

Sota-ajan pommituksissa oli kyseinen kunnantalo pahoin vaurioitunut ja emätettiin vain osittain korjata vuosina 1943 - 1944, kun se oli taas jätettävä.

Kunnan väkiliuvun kaavassa tuli myös kansakoulunjen tarve. Samoin tarvitsi terveystenueitlo omat laitoksensa kuten jääkäriin talot vasaanotoitoinen, kunnansairaalain, kulttuuritaitsealan sekä kunnalliskoulin. Käyttiin suurta pääkennuksissa kyvytllin suuria pääomia. Kunnanvaltuusto sai melkein säännöllisesti kokoontua joka kuukausi ja kokoukset kestivät myöhään yönön ja toiset kokoukset pidettiininkin 2-päiväisinä, sillä asoitla ritti ja puhunnistakkin oli puolesta ja vastaan. Toisinaan tingittiin tinkimisen vuoksi memoerista, jotka jo asetusten noudattamisen kannalta olivat välttämättömiä. Kunnanvaltuutujen lukumäärä oli vuodesta 1934 alkaen 35, joista 2 naisia.

Puheenjohtajat

Kunnanvaltuuston puheenjohtajina toimivat Timo Hokkinen, Simo A. Harakka, E. M. Eskelinen, Pauli Tulehmo, Johannes Karppanen, Nikolai Karpin ja viimeiset kolme vuotta Pauli Tulehmo. Hän toimi sohten aikana kunnan hoitokunnan puheenjohtajana. Valtuusto kokoontui sohen aikana vain kerran.

Kunnallislautakunnan esimiehinä ovat itsenäisyyden aikana toimineet Ivan Koivunen, Jaakko Mäntinen, Johannes Karppanen, Iivo Honkala ja Erkki J. Heinoanen. Kunnanjohtajan virasta keskuseltiin ja sitä vartenhan oli jo huoneistot kunnan uudessa toimitalossa. Kyöhänoitolahtakunnan puhejohtajana toimi Jeger Vilokinen ja vuodesta 1936 lähtien Johannes Kuismala.

Rakennuslautakunnan puh. johtajana toimi Benjamin Tervas ja kunnan rakennusföiden valvojana Jaakko Kyttönen. Tämä oli tuttu pari Suojärven kunnalliskruvaassa. Suuren työn teki vuokratuonien ensiin torpparien ja makitupaalsten luuastamiskokouksissa, jolloin puh. johtajana toimi Semen Käihkönen. 30-luvulla alkoi vuokratuonikunnalle uusi urakka jolloin useita satoja maanvuokratasista anotti maanvuokratamaksujen tarkistamisesta, koska vuokra oli vuokratuonien mielestä kohtuuton. Maanvuokratuotakunta ja sen jälkeen asutuslautakunta, jolle lain edellyttämän maanvuokra-asiat siirrettiin, saivat tehdä töitä noin puoli vuotta. Ensikatseimuksessa oli

ottettava selvälle, kuuluuko kyseinen alue maanvuokratuonien edellyttämiksi makitupaalaseksi vai ei. Tämä taas määräytyi sillä, olko ensimmäinen alueen vuokraaja katsottava ruunnillisen työn tekijäksi. Vastia tämän jälkeen otettiin maanvuokra-asia selvitetäväksi. Vuokratuomikunnan puh. johtajana toimi Vilho Kamara ja asutuslautakunnan puh. johtajana Gabriel Salvaara.

Kunnan asutuslautakunnalla oli runsaasti töitä uusien tilojen muodostamisessa varsinakin Annantehdän alueella, jossa oli entisen Annantehdän työläisille ja näiden perillisille muodotettava asutuslait. Samoin asutuslautakunta lupakkohuutokapasissa myyryjä tiloja ja hankki näille tiloille uudet asukkaat.

Kunta osti huutokaupoissa ja muullakin tavoin metsäaloja. Suurin alue oli kunnalliskoulin maatia 300 ha. Hoitoa varten perustettiin kunnan kinnelistilautakunta, jonka puh. johtajana toimi Stepan Leukainen. Hän toimi myös kunnan pteikkärikatsena metsälautakunnan puhejohtajana kuuluen samalla jäsenenä yli kymmenen vuotta kunnanvaltuustoon ja moniin muihin kunnallisiin luottamustoimiin. Taksoituslautakunnan puh. johtajana toimi Toivo J. Utriahnen. Valtion verolautakunnan puheenjohtajana toimi Pauli Tulehmo. Tulehmona puh. johtajana toimi Ivan Tsutsunen. Kansakoululahtakunnan puh. johtajana oli Toivo J. Utriahnen. Kansakoululahtakunnalla oli töitä jyllin kyliin. Uusien koulujen ja koulupiirien tot ja tarkistukset olivat kunkausittain pidettävien kokousten aiheina.

Poliittikkia ei juuri esiintynyt kunnallisuudessa toiminnassa, vaikka kehitys nimenomaan Suojärvellä oli valtava. Kunnanvaltuustossa ei koskaan suoritettu suhteellista vaalia. Oliko tämä kehityksen jarru vai vauhdityörä, sitä ei silloin tullut ajatelleeksi. Nykyään näyttää keino" myös kunnallisuudessa eläimässä, mikä on tuomittavaa.

Virkamiehiä

Mainitsen lopuksi myös kunnan virkamiehiä. Näistä mainitsen pteikkäkälkäisen kunnansihteerin Erkki Aantilan. Hän kasvoi työn mukana. Hänen lähdeytään jatkoi Heikki Tuomi tunnollisesti kunnansihteerinä. Ulosottomiehenä toimi Benjamin Tervas pismimän ajan itäisessä